

**PREDLOG AMANDMANA
NA NACRT ZAKONA O VRAĆANJU ODUZETE IMOVINE I OBEŠTEĆENJU**

I

Predlažemo da se u članu 1. Nacrta zakona nakon stava 2. dodaje novi stav 3. koji glasi:

„Ovim zakonom uređuju se i uslovi, način i postupak vraćanja oduzete imovine i obeštećenja, za oduzetu imovinu od fizičkih lica, tokom Holokausta ili u vezi sa Holokaustom, u periodu od 1941. do 1945. godine, na teritoriji Republike Srbije, kao i za imovinu Jevreja, koji su se iselili iz Srbije u periodu od 1948. do 1953. godine, pri čemu im je imovina oduzeta, pod prinudom, uz odricanje od srpskog državljanstva i od svoje imovine u Srbiji.“

II

Predlažemo da se član 2. stav 1. Nacrta zakona dopuni tačkom 40. koja glasi:

"Uredba o pripadanju imovine Jevreja u Srbiji "Službene novine" od 28.8.1942. godine."

III

Predlažemo da se član 4. zameni formulacijom iz člana 4. Zakona o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama, tako da glasi:

"Imovina se vraća u naturalnom obliku, ili naknađuje u vidu druge odgovarajuće imovine, a tržišna novčana naknada isplaćuje se putem državnih obveznica Republike Srbije i u novcu i isplaćuje se samo ako vraćanje u naturalnom obliku ili u vidu druge odgovarajuće imovine nije moguće."

IV

U članu 5 st. 1 tog Nacrta Zakona, nakon alineje 4, dodaje se nova alineja 5, koja glasi:

„Domaće i strano fizičko lice, a u slučaju smrti ili proglašenja umrlim tog lica njegovi naslednici, ukoliko se radi o imovini Jevreja, koja je u Srbiji oduzeta, zaplenjena, konfiskovana, prinudno prodana ili prodana pod prisilom, tokom Holokausta ili u vezi sa Holokaustom, u vremenu od 1941. do 1945. godine. Ukoliko lica iz ove alineje, zbog posledica Holokausta, na dan 09.03.1945., nisu imala naslednika, imovina koja je oduzeta tim licima, biće prenetu u svojinu i državinu posebnom namenskom Fondu za Holokaust Jevreja u Srbiji.“

U čl. 5 st. 3 tog Nacrta Zakona, nakon alineje 3. dodaje se nova alineja 4. koja glasi:

„Lice koje je u periodu od 1941. do 1945. godine steklo pravo svojine na imovini, koja je bila predmet oduzimanja Jevrejima ili Jevrejskim zajednicama u Srbiji, tokom Holokausta ili u vezi sa Holokaustom.

V

Predlažemo da se član 8. stav 1 menja tako da glasi:

" Oduzeta imovina vraća se ,u smislu ovog zakona, u svojinu i državinu, u naturalnom obliku ili nadoknađuje u vidu druge odgovarajuće imovine,a ako to nije moguće , u skladu sa ovim zakonom nosilac prava na vraćanje imovine ima pravo na obeštećenje."

VI

Predlažemo da se u članu 9. Nacrta zakona, u stavu 1. u prvom redu nakon reči **"naturalnom obliku"** upiše **"ili u drugoj odgovarajućoj imovini"**, a u daljem tekstu odredba ostaje nepromenjena.

VII

Predlažemo da se član 18. stav 1. tačka 9. i 10. brišu.

VIII

Predlažemo da se u članu 22. stav 2. izmeni tako da glasi:

"Ne vraća se građevinsko zemljište na kome su izgrađeni objekti javne namene, odnosno javne površine, u skladu sa Zakonom."

IX

Predlažemo da se u članu 30. stav 2. briše.

X

Predlažemo da se član 31. briše.

XI

Predlažemo da se u članu 43. Nacrta zakona nakon alineje 5. doda nova alineja 6. koja glasi:

„Rok za podnošenje zahteva iz alineje 1 ovog člana, u slučaju vraćanja pokretne imovine, iznosi 15 godina od dana objavljivanja javnog poziva Direkcije na sajtu ministarstva nadležnog za finansije.“

XII

Predlažemo da se član 44. menja prema tekstu rešenja iz Zakona o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama tako da glasi:

"Ukoliko su podnosiocu zahteva nedostupne isprave za podnošenje zahteva Područna jedinica Direkcije će po službenoj dužnosti od obveznika vraćanja ili trećih lica da zahteva dokaze o verovatnosti postojanja prava.

Obveznici vraćanja i treća lica dužni su da Područnoj jedinici Direkcije podnesu sve dokaze i dozvole uvid u isprave i podatke koji su potrebni za kompletiranje dokumentacije o zahtevu u roku od 15 dana od dana prijema pod pretnjom novčane kazne."

XIII

Posle člana 52. predlažemo da se upiše sledeće:

POSEBNE ODREDBE

Član 52a

Predmet postupka vraćanja oduzete imovine i obeštećenja za oduzetu imovinu je i imovina Jevreja iz Srbije koji su svoju imovinu napustili usled prisilne deportacije u fašističke logore, a nisu preživeli pogrom i nemaju naslednike.

Predmet vraćanja oduzete imovine i obeštećenja za oduzetu imovinu je imovina Jevreja koji su morali da se odreknu državljanstva prilikom iseljenja u Državu Izrael.

Član 52b

Postupak za vraćanje imovine, odnosno isplate obeštećenja iz člana 52a Područna jedinica Direkcije za restituciju vodi po službenoj dužnosti čim dođe do saznanja da takva imovina postoji. Postupak za vraćanje imovine iz člana 52a ovog zakona, može se pokrenuti i po zahtevu stranke-lica koji ima pravni interes, a, pre svega, po zahtevu Saveza jevrejskih opština Srbije, odnosno Fonda za Holokaust Jevreja u Srbiji iz člana 52c ovog zakona, koja lica imaju svojstvo stranke u postupku za vraćanje imovine iz člana 52a ovog zakona.

U postupku iz stava 1 ovog člana, Savez jevrejskih opština Srbije ima položaj stranke.

Ukoliko se nakon pokrenutog postupka pojavi naslednik ranijeg vlasnika koji je bio žrtva pogroma Jevreja u Srbiji, može da podnese zahtev saglasno članu 43 ovog Zakona, a postupak će se nastaviti prema odredbama člana 40 do 52 ovog Zakona.

Član 52c

Vraćena imovina, odnosno data naknada po odredbama ovog Zakona ulazi u sastav Fonda za Holokaust Jevreja u Srbiji.

Fondom iz stav 1 ovog člana upravlja Izvršni odbor Saveza jevrejskih opština Srbije.

Sredstva Fonda su namenjena za verske, kulturne, obrazovne, socijalne i druge potrebe jevrejske zajednice Srbije.

Fond ima svoj Statut na koji saglasnost daje Vlada Republike Srbije.

Statutom Fonda utvrđuju se drugi ciljevi i aktivnosti kojima se omogućava rad i postojanje Saveza jevrejskih opština Srbije i sećanje na Holokaust Jevreja u Srbiji.

Statutom Fonda mogu se utvrditi i drugi izvori sredstava.

OBRAZLOŽENJE PREDLOGA AMANDMANA SA PRAVNIM OSNOVOM

Svoj gore navedeni predlog izmena i dopuna teksta Nacrta Zakona o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju, Savez jevrejskih opština u Srbiji, obrazlaže odredbama čl. 3 Ustava Republike Srbije o vladavini prava, koje počiva na neotuđivim ljudskim pravima, kao i odredbama čl. 18 st. 1 i 2 Ustava RS, kojim odredbama je propisano da se Ustavom jemče i neposredno primenjuju ljudska i manjinska prava koja su, pored ostalog, potvrđena i međunarodnim ugovorima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnih prava. I, konačno, u vezi sa gore navedenim ustavnim odredbama iz čl. 3 i 18 st. 1 i 2 Ustava RS, pozivamo se i na ustavom zajamčeno pravo na imovinu iz čl. 58 Ustava RS, u vezi sa sledećim međunarodnim ugovorima i domaćim propisima:

1. Deklaracija iz Terezina od 30.06.2009. o imovini iz vremena Holokausta i drugim bitnim pitanjima s tim u vezi, koju je deklaraciju naknadno prihvatila i RS.

- *Na osnovu odredbi ove Deklaracije, posebno u poglavlju o nepokretnoj imovini, u stavu 3, poglavlju o umetničkim dobrima u stavu 1, države potpisnice utvrđuju, da je period Holokausta trajao od 1933. do 1945. godine. To znači, da je u suprotnosti sa odredbama ove Deklaracije, da se Zakon o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju, ne uzima u obzir specifični problem imovine koja je oduzeta tokom Holokausta od fizičkih lica i jevrejske zajednice.*
- *Na osnovu tačke 2 opšteg dela te Deklaracije, reč je o pojedinačnoj imovini i o imovini jevrejskih zajednica iz doba Holokausta, koja je pripadala žrtvama Holokausta, koja imovina je zaplenjena, konfiskovana ili je bila predmet prinude ili prodaje pod pritiskom, koja je predstavljala deo progona tih ljudi i grupa, od kojih je većina umrla bez naslednika.*
- *Na osnovu tačke 4 opšteg dela te Deklaracije, države potpisnice su se obavezale, da uspostave koherentniji i delotvorniji pristup.*
- *Na osnovu stava 3 uvodnog dela poglavlja o nepokretnoj imovini, države potpisnice su utvrdile, da je predmet zaštite iz te Deklaracije, imovina koja je oduzeta tokom Holokausta ili u vezi sa Holokaustom u vremenu od 1933. do 1945. godine. U tom smislu, s obzirom na okolnosti slučaja koje su važile u Srbiji, neophodno je da se ovim zakonom omogući pravo na vraćanje imovine ili obeštećenje na pojedince i jevrejske zajednice tokom Holokausta, za period od 1941. do 1945. godine*
- *Na osnovu tačke 2, poglavlja o nepokretnoj imovini ove Deklaracije, države potpisnice su se obavezale, da izvrše povraćaj privatne nepokretne imovine ranijim vlasnicima, preživelih Holokausta, odnosno njihovim naslednicima ili sledbenicima, bilo putem restitucije u naturi ili putem kompenzacije, na pravedan, sveobuhvatan i nediskriminatoran način, u skladu sa važećim nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim ugovorima*

2. ***Oduzimanje imovine pojedincima i jevrejskim zajednicama u Srbiji, počev od 1942. godine, na osnovu Uredbe Vlade Milana Nedića o pripadnosti imovine Jevreja u Srbiji (objavljen u "Službenim novinama" 28.8.1942. godine):***
- *Prema toj Uredbi, oduzeta imovina Jevreja i jevrejskih zajednica u Srbiji je dobila status opštenarodne imovine i dodeljivana je po pravilu, licima koja su bila podanici nacističkog režima.*
  - *Ta Uredba je stavljena van snage 1945. godine, nakon oslobođenja, što, dodatno, dokazuje nezakonitost i nepravičnost oduzimanja imovine Jevrejima, na osnovu te ranije Uredbe. Međutim, nakon stavljanja van snage te Uredbe, Jevrejima nikada nije vraćena tako oduzeta imovina. To je, konačno, dovelo do toga, da je i ta, u suštini, jevrejska imovina, oduzeta od ovih trećih lica, posle rata, po propisima o nacionalizaciji i drugo. U tom smislu, neminovno bi došlo do pravnog paradoksa, da ta imovina, prema tekstu nacрта Zakona o vraćanju oduzete imovine i obeštećenju, bude vraćena onim licima i njihovim pravnim sledbenicima, koji su do te imovine došli, nepravično, i suprotno odredbama gore označene Deklaracije, jer je ta imovina, zapravo, prethodno bila oduzeta Jevrejima.*
  - *Drugim rečima, imovina koja je, na osnovu te Uredbe Vlade Milana Nedića iz 1942. godine, oduzeta Jevrejima u Srbiji, predata je, nepravično, drugim licima u vlasništvo. Kako je, posle Drugog svetskog rata, na osnovu posebnih propisa, tu izvornu imovinu Jevreja država oduzela od tih kasnijih vlasnika, to bi bilo nepravedeno i nedopustivo, da se takva imovina vrati tim kasnijim vlasnicima, umesto Jevrejima, kojima je ona oduzeta tokom Holokausta ili u vezi sa Holokaustom. Dakle, imovina Jevreja ima ovu specifičnu dimenziju vezanu za Holokaust, što mora imati uticaja na vraćanje te imovine, upravo Jevrejima, jer je ona Jevrejima i oduzeta, tokom Holokausta ili u vezi sa Holokaustom, u periodu od 1941. do 1945. godine.*
  - *Nadalje, u periodu između 1948. godine do 1953. godine Jevreji prilikom iseljenja za Državu Izrael da bi dobili izlaznu vizu morali su da se odreknu državljanstva, što je prema tadašnjim propisima značilo i odricanje ili prenos imovine u korist Države. Način prenosa imovine je rađen vrlo kreativno ostavljajući na volju administrativnom aparatu da to učini samo na osnovu izjave o odricanju od državljanstva, ugovora o poklonu i sl.*
3. ***Odredbama člana 21 st. 4 Ustava RS, propisano je, da se ne smatraju diskriminacijom posebne mere koje Republika Srbija može uvesti, radi postizanja pune ravnopravnosti lica ili grupe lica koja su suštinski u nejednakom položaju sa ostalim građanima. Imajući u vidu specifični položaj Jevreja u periodu Holokausta i u vezi sa Holokaustom, posebno, u svetlu gore označene Uredbe Vlade Milana Nedića iz 1942. godine, očigledno je, da se ne mogu smatrati diskriminacijom ovakve predložene mere, samo u odnosu na Jevreje. Ovo, i zbog činjenice, da je Srbija prihvatila Deklaraciju iz Teresina, kako je to gore objašnjeno.***

4. *I, konačno, odredbama čl. 76 st. 3 Ustava RS, propisano je, da se ne smatraju diskriminacijom posebni propisi i privremene mere koje Republika Srbija može uvesti u ekonomskom, socijalnom, kulturnom i političkom životu, radi postizanja pune ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i građana koji pripadaju većini, ako su usmereni na uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova života koji ih posebno pogodaju. Pritom, cilj ovde predloženih izmena i dopuna ovog Nacrta Zakona je da se uklone izrazito nepovoljni uslovi koji su nastali za Jevreje, u vreme Holokausta ili u vezi sa Holokaustom, posebno imajući u vidu odredbe gore označene Uredbe Vlade Milana Nedića iz 1942. godine.*
5. *U pogledu posebnog namenskog Fonda ovog predloga, analogno je primenjen zakonski model iz čl. 66 do 69 Zakona o denacionalizaciji Republike Makedonije, koje odredbe su u primeni u toj Republici.*

Predsednik

Aleksandar Nećak

Prilog:

- Terezinska deklaracija;
- Izvod iz Zakona o restituciji Republike Makedonije;
- Uredba o pripadanju imovine Jevreja u Srbiji
("Službene novine" od 28.8.1942.godine)
- Olivera Milosavljević:"Potisnuta istina", Kolaboracija u Srbiji, "Ogledi br.7" , izdavač Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006. godina. str.66-71,104-109,224
- Olivera Milosavljević, „Propagandni tekstovi i objave protiv Jevreja i Roma“
- Slobodanka Ast, „Posmatrači nepravde i zločina“
- Primedbe na postojeći Zakon o vraćanju imovine crkvama i verskim zajednicama